

Syhovij Lydia Anatolievna
student

Department of Ukrainian and foreign literature
Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
Melitopol, Ukraine

WORK OF O. DOVZHENKA: TRAGIC PAGES OF HISTORY

Суховій Лідія Анатоліївна
студентка III курсу

кафедра української і зарубіжної літератури
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Україна

ТВОРЧИСТЬ О. ДОВЖЕНКА: ТРАГІЧНІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

Abstract. The article presents the peculiarities of the creative heritage of O. Dovzhenko. The emphasis is on the tragic pages of his works of art. The writer tried to show the true picture of that reality, revealed the terrible history of the Ukrainian people for the time, artistically reworked it and presented it in books.

Key words: artist, artistic creativity, tragedy, attitude, poetic features, native home.

Анотація. У статті представлені особливості творчої спадщини О. Довженка. Зроблено акцент на трагічних сторінках його художніх творів. Письменник намагався показати правдиву картину тогочасної дійсності, розкрив страшну для тогочася історію українського народу, художньо переробив її та представив у книжках.

Ключові слова: митець, художня творчість, трагізм, світовідчуття, поетикальні особливості, рідний дім.

Українська література кінця XIX- поч. XX ст. є надзвичайно багатою, оскільки в цей час творили такі письменники, як М.М. Коцюбинський, Леся Українка, І.Я. Франко, М.Г. Куліш, В.П. Підмогильний тощо. Перелік визначних письменників цього часу можливо досить довго перелічувати. Та достатньої уваги необхідно приділити такій постаті як О.П. Довженко [5, с. 33].

О. Довженко проявив себе у різноманітних постатях, наприклад, як режисер, кінематограф, сценарист, письменник, художник тощо. За яку б роботу творець не брався,

«Place of science in the modern world»

все йому вдавалось. Та у якому б напрямку письменник не творив, не розвивався, він завжди пам'ятав про рідний дім, звертався до рідної країни, землі, зображуючи себе як справжнім патріотом рідної держави та народу це відіграло значну роль на його творчості.

Його твори та кінематографічні стрічки є популярними й на сьогоднішні час. Адже в них відбивався інноваційний погляд та колорит подій, використовувався вільний мотив оповіді, відбитий психологічний та зовнішній задум митця, на фоні зображення природи та внутрішнього стану людини, головних героїв.

Творчість та життєвий шлях О. Довженка вивчали багато критиків та літературознавців у різних напрямках, створювали монографії та літературознавчі статті про нього, найвідомішими роботами є О. Бабишкін, О. Поляруш, І. Семенчук, Р. Соболева, С. Коба та ін. Та попри те, що їх працях та доробках розглядаються життєвий і творчий шлях, жанри творів, його погляди на життя та принципи буття, та більша частина доробку письменника вважається ще не до кінця розглянутою [3, с. 84].

Творчий шлях письменникам був складним та тернистим, адже йому випала доля творити у час «Розстріляного Відродження». Та йому в деякій мірі щастило, оскільки його не засилали до Сибіру, не ув'язнили та не розстріляли. На його долю припало більш складне діяння, він мав коритися тогочасній владі, і під її примусом та постійним наглядом творити. Тоталітарна система намагалась докорінно змінити письменника, та попри це, він не відмовився від своїх переконань та думок, і відтворював їх на полотні. Попри те, що митець був вимушений перебувати за межами України, та жити в Москві, він переймався долею країни та народу, за її мову та самотність. Його глибоко хвилювало становище у рідній країні та це він писав у своїх творах.

Найвідомішими творами О. Довженка є «Україна в огні», «Щоденник», «Зачарована Десна», «Земля», «Повість полум'яних літ», «На колючому дроті» та ін. Кожен із цих творів певним чином пов'язаний із попереднім і у кожному з них з'являються мотиви, які пов'язують їх у певну цілісність. Головною темою кризь призму всіх творів є – історична доля українського народу, возвеличення краси та чистоти народу, та міць держави. Його думи та серце відкликалось на всі страждання та муки, які прийшли до народу. Та найбільший відбиток нанесла громадянська війна та боротьба з фашистськими загарбниками, у яких померли тисячі людей. Письменник знає ці історії та переживання не з історичних документів та книжок, він сам був на лінії фронту, і на власні очі бачив жахіття та страждання, боротьбу та перемогу, та вважав необхідним возвеличити та оспівати український народ за його трагічну долю та героїчні моменти.

Письменник багато уваги приділив темі війни, зображує її як страшну руйнівну силу, яка прийшла на Україну і знищує все і усіх на своєму шляху, не шкодуючи нікого. Письменник показував вбивство чоловіків, пригноблення жінок, як катували та палили людей, як відправляли у рабство до Німеччини. Ці всі події відображені у кіноповісті О. Довженка «Україна в огні». У цьому творі митець повертається до подій Другої світової війни, намагається відобразити той жахливий час, події, коли ворог прийшов на наші землі, а наші захисники тікають, бо не в змозі вистояти: «Мені важко од свідомості, що «Україна в огні» – це правда. Прикрита і замкнена моя правда про народ і його лихо» [6, с. 53].

Народ виступає справжнім творцем перемоги, адже у народу є колосальне бажання жити, продовжувати рід та насолоджуватись життям на рідній землі. Літературні критики, стверджують та додають помітки про те, що сталінський режим насправді був жорстоким та антинародним, як зображено у творах О. Довженка [1, с. 68]. Саме через нехтування народом, знецінення їхньої вагомості та значущості призвело до величезних втрат та смертей. У творах О. Довженка говориться про те, що немає нічого важливішого ніж життя людини, і його необхідно берегти та цінувати.

Кіноповість «Україна в огні» вважається одним з творів у якому відображені правдиві історичні події боротьби з фашистами, заклик до примирення, правдивий опис сталінського режиму та розкрито проблеми гуманізму у суспільстві. Не маючи на меті виокремити усі

грані такого непересічного феномену як народ, письменник намагається окреслити морально-етичні та світоглядно-естетичні студії.

Художні твори О. Довженка творять особливу художню цілісність, у якій при зображенні історичних подій та доль окремих вигаданих та реальних постатей, важливе місце відводиться двом категоріям – честь та доблесть. Тому письменник принципово доводив думку про те, що людина – особистість, а не маріонетка. Слід акцентувати увагу на тому, що до такого прийому звертався не лише О. Довженко [8].

Найбільше ця тема розвинута та відображена у «Щоденнику» О. Довженка. Оскільки письменник був у скрутному становищі через владу, всі свої страждання, роздуми та переживання він відобразив у своїх записах. Його записи розташовані у хронологічному порядку, якщо взяти до перегляду їх, то перед читачем відкриваються найпотаємніші думки поета, у яких чітко постає як поет-патріот. Він детально та з цікавістю описує сучасний стан держави, доцільно знає минуле історії українського народу та намагається мислити та сподіватись про мирне та щасливе майбутнє.

У цьому творі відображені картини життя простих людей та письменника вигнанця, окрім цього є опис життя і творчості таких письменників як, О. Вишня, Ю. Янковський та ін. на тлі війни. Не маючи змоги реалізувати свої масштабні плани, О. Довженко довіряв свої роздуми «Щоденнику», записним книжкам.

У «Щоденнику» О. Довженка записано все те, що не знайшло свого відображення у стрічках та творах. «Щоденник» вважають за жанром - трагічним. Це виявляється в доборі основних мовних засобів, і в прийомах їх організації. Цей твір можна назвати не «Щоденником» О. Довженка, а щоденником українського народу, вірним сином якого письменник був навіть у своєму «московському засланні» [2, с. 25].

Із записів перед читачами постає людина, яка є активним громадським діяч із глибоким державним мисленням, внутрішньою силою, мудрими і делікатними планами на майбутнє. В творі використані іронічні і саркастичні записи письменника щодо чиновників, які зайняли високі посади, не маючи для цього ні хисту, ні знань, самі не щасливі і роблять народ та державу не щасливими, викоринюючи всі надбання та цінності.

О. Довженко розумів та відчував у собі сили та можливості, щодо свого покликання, і намагався щось змінити, а не лише знімати фільми й писати книги. Та попри велике бажання, митця до державної діяльності не було допущено, оскільки міг створити певну загрозу для сталінського уряду. Особливо турбує митця стан розвитку та виховання сучасної молоді, її пізнавальної та емоційно-вольові функції. У своїх творах автор пише, що війна підштовхнула нас до того, що є велика необхідність щодо перегляду усієї системи шкільного і дошкільного виховання. Адже, відомо, щоб діти знали та вивчали історію свого народу, щоб з самого малку у них виховувався в серцях патріотизм, людська гідність та честь [7].

«Щоденник» О. Довженка цікавий і як виховний матеріал, оскільки містить чимало міркувань про те, як працювати над собою, гартувати волю, самовдосконалюватися, кристалізувати свої бажання, керувати власними емоціями тощо. О. Довженко – правдивий і безкомпромісний у питаннях справедливого ставлення до народу і вразливий, беззахисний в особистому житті, яке, власне, й не було особистим, а все віддане людям, праці на добро. Такий твір, як «Щоденник» О. Довженка не має собі рівних, його неможливо порівняти з іншими записами будь-яких відомих письменників. Цей твір є глибинним та не схожим ні на що, це ніби святиня українського народу.

Читаючи «Щоденник», перед нами постає геніальна, мудра, розважлива у своїх помислах і справах людина, справжній патріот і вірний син українського народу з масштабним, різнобічним, далекоглядним мисленням. Разом із тим це людина вразлива, ніжна, беззахисна перед чиновницькою байдужістю і тупістю. Глибоко нещасна, бо не може бути така людина як Довженко щасливою, коли нещасний її народ [2, с.17].

Центральним образом творів найчастіше є рідна Україна, тому коли автор споглядає на рідну країну, яка стала руїною. Високою ідеєю і великою метою життя і творчості була

«Place of science in the modern world»

Україна і її звільнення. Його світовідчуття і світогляд були переповнені страшною трагедією України, знищеною та пригніченою, поставленою на коліна. О. Довженко ніколи не був у стороні подій, він завжди горів та жив інтересами доби. Він ніколи не спостерігав звіддала, а намагався власними творами показати життя українського народу, української нації. Творчість О. Довженка має великий вплив на світу різноманітних аспектах. У своїх творах письменник показав красу людських почуттів, навіть на фоні війни, виступив як справжній патріот та віру у чисте та неземне майбутнє української нації.

Література

1. Гутник Л. Скарбниця знань історії українського кінематографа // Дивослово. 2005. № 9. С.66-70.
2. Довженко О. Сторінки щоденника (1941-1956). К.: Вид-во гуманітарної літератури, 2004. 384 с.
3. Довженко О. Твори: В 5-ти т. К.: Дніпро, 1983–1985. Т.3. 423 с.
4. Марисняк Т. Олександр Довженко: трагічне життя й титанічна праця // Українська мова й література в сучасній школі. 2012. № 6. С. 56–59.
5. Степанишин Б. Дивосвіт Олександра Довженка. К.: Т-во «Знання», 1994. 112 с.
6. Чумак Т. Духовні орієнтири творчості Олександра Довженка // Українська мова та література. 2008. № 3. С. 53–57.
7. Шарова Т.М., Шаров С.В. Історія української літератури 40-60 рр. ХІХ ст. – Мелітополь: Люкс, 2018. – 201 с.
8. Шарова Т.М., Шаров С.В., Солоненко А.М. Видатні особистості української словесності. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2018. 254 с.